

Шормо эл, норымиз да гим бер!

35-ше (3371) №,
2018 ий 1 сентябрь,
шуматкече.

ЯМДЕ ЛИЙ

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

0+

Сумкатым нумалаш полшем, ИЗАЙ!

А.ИВАНОВЫН фотожо.

– Вучалте мыйым, изаем,
Мый школыш тунемаш мием!
– Эх, шольым, пеш изи улат,
Кузе сумкажым нумалат?
Тый лучо йочасадыш кай –
Кугу лият, чыт мыйын гай...
– Кугу лиям! Вара эше
Сумкатым нумалаш полшем!
А.ЯКОВЛЕВА.

Икымше
урокин те-
мыже –
шочмо кун-
демым йо-
ратымаш.

Школышто тунемме пагыт ушышто кужу жаплан шарналт кодеш. Кажне ача-авалан икымше сентябрь – поснак куанле, да тургызжандарыше тат. Самырык мурызо, поэтессе Алёна Яковлеван чоныштыжо тений иканаште куан да шўлык шўлыш озалана. Кугурак эргыже, Илья Моисеев, икымше гана парт коклашке шинчын. Тудо Медведево посёлкысо 1-ше номеран гимназийыште тунемаш тўналеш. Изиракше, Данил, 4-ше номеран йочасадыш икымше гана кая. «Коктынат 1 сентябрьым моткоч вученыт. Кугуракше школлам ямдылыме арверже-влакым рюкзакышкыже поген шынден. Изиракше йочасадым тора гычак ужеш да кычкыра ыле: «Мый тиде садикыш каем!» Таче изаж дене пырля тушко ужатышна. Илья ынде шинчымаш тўняшке вашка», – ойла ава.

Х.АЛЕКСАНДРОВА.

Шергакан тунемше ден студент-влак! Пагалыме ача-ава, туныктышо да образований аланыште тыршыше пашаен-влак!

1 сентябрь – ойыртегалтыше кече: тургызжандарыше, куанле да чылалан лишыл.

Тиде пайрем шинчымаш тўняшке корным почеш, у кўкшытыш да сенгымашке шуаш стартым пуа.

Сандене, эн ончыч, икымше классыш кайыше йоча-влакым саламлем. Нуно илышыштышт у ошкылым ыштат, нунылан моткоч онгай да поян школ пагытыш корно почылтеш. Пентгыде лийза, сайын тунемза, кўкшō отметкым да ўшанле йолташ-влакым тыланем!

Вузлашке, техникум ден колледжлашке икымше курсыш толшо ўдыр-рвезе-влаклан да республикысе школлаште тунемше-влаклан саламлыме шомак-влакым ойлем. У тунемме ийыштат келге шинчымашым налаш да сенгымашке шуаш тыршыза.

Пайрем кечын туныктышо-влаклан пōлеклалтыше шуко поро мут йонга. Шке пашажым йōратен ыштыше кажне педагоглан уло чон дене тауштем. Шанче сенгымамашым, йоча-влакын йōратымашыштым да ача-ава-влакын пагалымашыштым тыланем.

Тек у тунемме ий кажнылан куаным конда!

Марий Эл Республикым Вуйлатыше
А.А.ЕВСТИФЕЕВ.

Марий
галешкым кушта
«Ямде лий»!

1 сентябрь
гыч 2019 ийын
икымше
пелыжлан
ПОДЯТСКЕ
тїжалын.

1 сентябрь!

И.РЕЧКИНЫҢ фотожо

28 августышто Калыкле президент интернат-школышто Марий Элыште тунуктышо-влакын августысо конференцийышт эртен. Марий Эл Вуйлатышын полномочный представительже –

Марий Эл Республикын министрже Н.Н.Коротков у тунемме ий дене саламлен да Марий Эл Вуйлатышын грантым сенген налше 9 школын директорыштан Дипломым кучыктен. Снимкыште Морко район Коркатово лицейын директоржо С.И.Михайловым саламла. Марий Эл Республикысе образований да науко министр Н.В.Адамова эртыше тунемме ийым иктешлен да ончыкылык пашам радамлен.

Л.ГРИГОРЬЕВА.

Тистын кечыже

Морко районысо Семисола книгагудышто Россий флага гын кечыжым палемденна. Иоча-влаклан тистын историйже, түсшө-влак нерген каласкаленна. Икшыве-влак шке кидышт дене Российын флагшым ямдыленят, изиракше сүретленят. Пайремыш Алексей Бурлаков, Кристина ден Лиана Петровскаямыт, Лера Макарова, Ксения Ласточкина, Мария Соколова, Анна Максимова да Алексей Соколов толыныт.

А.ОГУРЦОВА.

Беслан тачат шортеш

Тиде кече Беслан (Осетий) олаште лийше трагедий дене кылдалтын. 2004 ий 1 сентябрьыште 1-ше номеран школын тунемшыже-влак спортзалыште торжественный линейкыш шогалын веле шуктенят, школ кудывечыш боевик-влак кудал пуренят да луйкалаш тунгалыныт. Тужем наре еным, нунын коклаште утларакше йоча-влак лийыныт, заложникыш налыныт. Чылаштымат спортзалыш петыренят да тушто кум кече кученыт. Штурм ынже лий манын, окналашке йоча-влакым шогалтылыныт. «Мемнан кокла гыч иктаж-кө кола гын, 50 еным лүена, мемнаным сусыртеда гын, 20 еным пытарена. Вич енам пуштыда гын, чыла пудештарена», – лудыктенят боевик-влак. Нуно Чечня гыч россия салтак-влакым лукташ требованийым шынденят.

3 сентябрьыште взрывчатке пудештме дене тувыраш сүмырлен. Чыланат окна гыч торшташ тунгалыныт... Тунамак «Альфа» да «Вымпел» подразделенийын боецше-влак утараш пижыныт. 918 еным утарыме, 331 ен колен, тышеч – 186 йоча да 15 тунуктышо.

Л.СЕМЕНОВА ямдылен.

3 сентябрь – Терроризм ваштареш кучедал-маште икоян улмо кече

Историйым шергалына

1945 ий 2 сентябрь – Кокымшо тунямбал сар пытыме кече. Тиде сарыште 62 кугыжаныш (тунам тунямбалне 73 кугыжаныш лийын) кредалын. Историйыште эн кугу сарлан шотлалтеш. Российыште ты шарнымаш кече 2010 ий гыч палемдалтеш.

Сенымаш

Ригыште кино да телевидений «Киносвет» тунямбал йоча фестиваль кокымшо гана эртен. Йошкар-Оласе «Зум» студий 2015 ийыште войзымо «Кава» пашаж дене «Модыш фильм» номинацийыште сенгышыш лектын. Авторжо выпускник-влак улыт: Ирина Чешуина, Ольга Токтаулова да Даниил Видякин.

Шыжым кават үлыкө вола.

Э.Сагаев лүмеш Марий опер да балет театрын оперный труппыжо да оркестрже Великобританийыш гастроль дене каен. Чыла гаяк олаште лийыт, 43 спектакльым ончыкытат.

Йочаланда грипп деч прививкым ыштыктыза.

Норвегийыште школыш апрель мучаште каят.

МарГУ пеленысе С.Карякинын шахмат школышкыжо тунемше, студент, кугыен-влакым тунемаш үжыт. Йодышым 89023261145 телефон дене рашемдыза.

Вид ийкшымеке, кол тамлана.

Республикысе изобретительный искусство тоштерыште сүретче Мария Клюкинан «Посвящаю маме» ончерже почылтын. Тушто авторын түрлө сынан пашажым ончаш лишеш. Пагален үжына!

Еш – илыш кече

Мұндыр Марий Турек районысо Сардаял ялым шукынжо палат, очыни. Тиде кундем пытаргыш жапыште поснак кумдан чапланен. **Мый тендам Сардаял ялыште илыше марий шўлышан самырык еш дене палымым ыштынем. Людмила ден Вадим АГАЧЕВМЫТ Онар патыр гай кум эргым ончен куштат.**

– Людмила Платоновна, ныл пөрйен коклаште кугыжан ұдыр гай илымыла чучеш чай?

– Изиэм годым тыге шоненам: марлан каем – икымше йочам обязательно эрге, а кокымшо ұдыр шочыт. Икымше – защитник, аралыше; весе – курчак, принцессе. Почела кок рвезе шочмеке, кумшыжо садикте ұдыр лиеш, шонышна. Но мыланем кум эрган авалияш пўралтын. Тиде кугу пиал. Чынак, ныл патыр коклаште королева гай илаш моткоч сай.

– Кугу ешыште түрлө нелылык лектеш, очыни. Тендан тыгай тат лиеда? Але пелен польшкалыше-влак эре улыт?

– Нелылык дене кажне еш тўкна, очыни. Тидын шотышто мыйын авам ден ачам моткоч кугу энертыш улыт. Мом кертына – шке рашемдена, ыштена. Уке гын, ача-авана деч польшым йодына. Нуно кеч-кунамат польш кидыштым шуялташ ямде улыт.

– Тачысе кечын шуко икшыве марла кутыраш вожылеш. А те кузе шке шочшыда-влакым шўманденда? Кузе шонедатиде ача-ава але школ деч шога?

– Мыйын шонымаште, чыла ача-ава деч шога. Пелашем рушла кутыра. Эргым-влак дене, шочын вочмекеыштак, марла кутырем. Кугурак эргына, Антон, марла сайын ойла, школыштыжат марий йылмым марий группо дене пырля тунемеш. Кокымшо эргына, Слава, утларакшым рушла кутыра гынат, марла чыла умыла. Йочасадыште икшыве-влакым марла ойлаш туныктат, но садикте икте-весеышт коклаште рушла ойлат. Кумшо эргына, Веня, рушлат-марлат иктөр мутлана.

– Ешыштыда иктаж-могай йўла уло мо? Ала марий йўламат жапледа?

– Эн кугу пайремлан У ийым шотлена. У ий – тиде еш пайрем. Тудым чот вучена да моткоч ямдылалтына. Тылзе ончычак пўлекым ышташ тўналына, сценарийым пырля шонена.

Йоча-влак түрлө концерт номерым ямдылат. Ксюша шўжарем кок ұдыржө да пелашыже дене, Тольяттий гыч авамын Зина шўжарже пелашыж дене эре (Йўштө Кугыза ден Лум-ұдыр лийыт) толыт. Озан гыч Валя тукым шўжарем шке ешыж дене толеш. Чылан пырля погынен, У ийым вашлийына. Модыш йөре пўлек-влакым кучыктена. 23 февральлан пөрйен-влаклан пўлек шотеш икгай формым налаш тыршена. Тений корнан майкым пўлекленна. А 8

мартлан нуно мыланна эре пеледышым кучыктат. Марий йўла-влакымат жаплена. Роштом, Ёярням, Кугечым, Семыкым пайремлена, шошо да шыже Сортам чўктена, Агавай-ремыш коштына, отыш кумалаш лектына. Тидыже ешыште вашкылым пентгыдемда.

Антон – эн кугу эрге, 12 ияш. Национальный президент школышто тунемеш, 6-шо классыш вончен. Баян дене шокта, Всемарийский йоча хорышто мура. Антон кок ий почела «Ший талешке» конкурсышто вийжым терген. Ече дене кошташ, футболла модаш, бассейныш кошташ йөрата – икмана, физкультурник! Школышто Юнармий раламыш пурен. Ончыкыжым военный офицер лийнеже.

Слава 6 ияш. Йочасадыш коштеш. Антон семынак футболла модаш, ече дене кошташ кумылан, но утларакше ава ж пелен. Эн йөратыме модышыжо – лего-конструктор. Кече мучко поген шинчен кертеш. «Робототехнике» кружокыш коштеш. Пожарный лияш шона.

Эн изи эргышт – **Веня**, 3 ияш. Аважын ойлымыжо почеш, кугу начальник лиеш, очыни. Тудо пеш командоватлаш йөрата. Изаж-влакын мом да кузе ыштымыштым терга.

Х.АЛЕКСАНДРОВА.

Шинчымаш кече дене!

Йоратьме туныктышем

Мыйын йоратьме туныктышем – англи-чан йылмым туныктышо Л.М.Хабиб-рахманова. Лилия Мидхатовна мотор, шемалге ұпан, кугу шинчан. Тудо урок-влакым онгайын эртар. Шке гыч модыш ден заданий-влакым шонен муэш. Туныктышо лияш усталык күлеш. Пүтынь материалым вуйышто кучыман, шинчымашым тунемше-влаклан пуэн моштыман. Тидым Лилия Мидхатовна мастарын ышта, садлан англичан йылме предметат моткоч келша.

Наташа СИДОРОВА.

**Татарстан,
Мамадыш,
Кугу Шия.**

Школышко вашкем

Шыже кече ончалеш. Школ омсана почылтеш. Икымше урокышко вашкем, Ноенан моткоч канен.

Ксения БУТЕНИНА.
Морко, Эгерсола.

51 школышто астрономийым тунемыт.

102 самырык туныктышо у тунемме ийыште школлаште пашам ышташ тўнгалеш.

Ужалымаште шуко түрлө рюкзак, ранец да портфель уло. Кажне ача-ава икшывыжлан эн сайжым ойырынеже. Кузе тидым ышташ?

Рюкзак – пушкыдо, куштылго, йонан кугу сумка. 2-3 пөлкан лиеш.

Марий Эл Республикысе Роспотребнадзор управленийын санитар надзор пөлкажын тўн специалистше Т.Н.КУЗНЕЦОВА умылгара.

Ранец рюкзак гаяк, но уэмдыме да саемдыме. Пенгыде, сандене формажым ок йомдаре. Ситыдымашыже – нелыгыште. Яра ранец 1-2 килограммым шупшеш. Изирак класслаште тунемшылан келшен ок тол.

Шотыш налза!

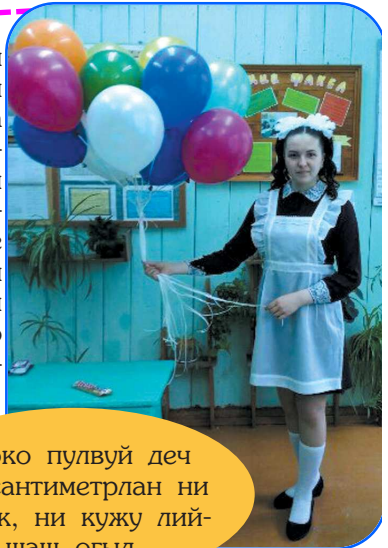
- ❖ Тўналгыш класслаште тунемшын яра ранецше 700 г деч нелырак лийшаш огыл, а кугурак-влакын – 1000 г деч.
- ❖ Сумкаште светоотражающий элемент-влак лийшаш улыт.
- ❖ Ранецым ямдылыме материал куштылго, пенгыде, вўдым колтыдымо лийшаш.
- ❖ Изирак ийготан йочан ранецше тупшылан келшен толшаш.

Портфельым ик вачеш сакен (але кидеш кучен) нумалман. Тыге тупрўдө кадырген кертеш. Сандене врач-влак тунемшылан портфель дене кошташ огыл темле.

Школ формо

Авамын изиже годым ош фартукым да кўрен тувырым чие-ныт. А кызыт ме ош блузко да юбка дене коштына. Блузкым ошым веле огыл, пастельный тўсаным чияш лиеш. Пытаргыш йынгырлан мемнан школысо выпускник-влак ончычсо формым чият. Мыят ош фартук ден кўрен тувырым 23 майыште чийышым.

Юбка пулвуй деч 15 сантиметрлан ни кўчык, ни кужу лийшаш огыл.

Оласе йоча-влакын ача-авашт, школ номерым каласен, формым посна кевытлаште налыт.

Тиде моткоч йонан. Оля КОШКИНА.

Советский, Кукмарий.

Алгебр ден геометрий урок-влакым кажне кечын вучем. Алла Юрьевна Николаева задачым, примерым чын да писын шотлаш туныкта. Математике дене кугыжаныш экзаменым кучыман, садлан туныктышын умылтарымыжым тўткын колыштман.

Марина ПАВЛОВА.

Тунемшылан ранецым кузе ойыраш?

СанПиН темла

- 1-2-шо класслаште** тунемшын школ рюкзакше (книга, тетрадь, түрлө арвер дене пырля) 1,5 кг нелытан лийшаш.
- 3-4-ше класслаште** – 2 кило утла.
- 5-6-шо класслаште** – 2,5 кило утла.
- 7-8-ше класслаште** – 3,5 кило утла.
- 9-11-ше класслаште** – 4 кило утла.

Шинчылмаш кече дене!

Марий Эл Вуйлатыше А.А.ЕВСТИ-ФЕЕВ у тунемме ийлан пӧлеклалтше совещанийыште палемден:

Тений тунемше-влаклан учебник-влакым налаш республикысе правительстве 39,3 миллион тенгем кучылтын. Умаште кажне йочалан 150 тенге ойыралтын гын, тений 830 тенге марте шукемын.

У тунемме ийлан школ-влакым ямдылаш 60,5 миллион тенгем ойырымо. 98 школышто олмыктымо пашам ыштыме. Волжск олесе, Йошкар-Оласе, Медведево районысо школлаште 4 спортзалым ачалыме. Сентябрьште районласе 9 спортзалыште олмыктымо паша мучашлалтеш.

Параньга район Элпанурышто 120 веран у школым декабрьште чонен пытарат. 2018 ийыште Йошкар-Олан 9-ше микрорайоныштыжо у школым чогааш тӱналыт.

Посади лес ЭКА толкын «Аршаш олмеш чодыра» акцияым увертарен да Марий Элысе туныктышо-влаклан 1 сентябрьлан пеледыш олмеш пушентгым пӧлеклаш темла. Те PocadiLes.ru сайтыште, взносым тӱлен, икмыняр пушентгым ойырен налын кертыда. Вара волонтер-влак нуным йӱлышӧ чодыра олмыш шындат. А тыланда чодырам аралышын сертификатшым колтат.

Тыгай акций умаштат эртен. 2 тӱжем озымлан ситыше окса погынен. Нӧргӧ пушентгым Удмуртийыште, Новосибирск да Пенза кундемлаште шындыме.

Кӱлешан профессий

Кызытсе жаплан туныктышо - ик эн кӱлешан, но тыгодым ик эн неле профессий. Мыйын шонымаште, туныктышо поро чонан, пенгыде уш-акылан, йоча-влакым умылышо да сай кылым кучен моштышо лийшаш. Тунам гына икшыве-влак тудын дека шӱмангыт да предметшыMAT йӧратен тунемаш тӱналыт.

Виктория МАМАЕВА.
Кужӧнер, Кугу Регеж.

ЭКА толкын (движений) 2010 ий гыч пашам ышта. PocadiLes акций 2015 ий гыч вийым налын. Тиде жапыште Российысе 47 регионьшто 10 миллион угла пушентге озымым шындыме, 5 тӱжем школышто питомникым ыштыме.

О.КИСЕЛЕВА.

Марий

Элысе школлаште 242 туныктышо (140 вер олесе школлаште, 102 - яллаште) ок сите.

Йошкар-Олаште 5 у йочасад чоңалтеш. 195 веран йочасад сентябрь тӱналгыште Ураев уремыште почылтеш.

Пӧтгьял школем

Пӧтгьял школем, мотор школем! Эн лишыл тый улат мыланем. Садлан эре мый тый декет Вашкем эрден чон кумыл ден.

Пӧтгьял школем, чечен школем!

Мыняр йочам тый туныктет?! Нӧлталт пеледын, тӱзланен Да нигунам тый ит шонгем!

Андрей НИКИФОРОВ.
Волжский район.

Марий Элыште 252 школ тунемше-влакым вашлийын, визытше кастрене тунемман школлан шотлалтеш. 82 школ олаште верланен, яллаште да райрӱдылаште илыше йоча-влаклан 170 школ шке омсажым почын.

Тений парт коклашке 77256 удыр-рвезе шинчын. Тышечын 8941 икшыве - икымше гана.

1 сентябрьште Йошкар-Оласе 14-ше номеран гимназийыште тыглай огыл йоча-влаклан Ресурсный класс почылтын. Тидын нерген проектым вуйлатыше, «Особая семья» организацийын енже **Наталья ИСАКОВА** палдара:

– Марий Эл Республикысе «Особая семья» организаций Россий Президентын грантше-влак Фондын полшымыж дене «А у нас – ресурсный класс!» проектым илышыш шындара. Аутизм черан 8 икшывылан посна клас-

сым почмо. Классым черле йочалан лӱмын кельштарыме мебель, оборудований-влак дене пойдарыме. Удыр-рвезе-влак дене профильный педагог-влак пашам ышташ тӱналыт. Тыгай проект йоча-влаклан школ коллективыш ушнаш йӧным ышта. Икшыве-влак шке вийыштан ушанаш, икте-весе дене мутланаш тунемыт.

Йошкар-Олан мӧрийжын полшымыж дене 14-ше гимназийыште Ресурсный класслан ик пӧлемым ойырымо. Молан лач ты гимназийыште? Школ ола покшелне верланен, а проект-тыш ушнышо ты йоча-влак тораште огыл илат.

У класс

“Ямде лий” 2018 ий 1 сентябрь

5

Шудо їмбалне кийыше пий шкат ок коч, еҗланат ок пу.

Калык мут.

Изи гына Барсикем
Ила мыйын пѳртыштем.
Шем изи сурторолем
Куандара кумылем.
Анна ИВАНОВА.
Морко, Арын.

Изи мастар

Пластилин гыч тыгай онгай пырыс ден пийым куштыл-гын ненчаш лиеш.

Пий урлык-влакым муза.

- Тендан пийда пеш мотор. Тудо эше ушан, очыни.
- Чыным ойледа. Тенгече урем дене кайышыла каласышым: «Шижат, ме ала-мом монден коденна». Палет, тидын деч вара мом ыштыш?
- Мѳнгѳ кудале да мом кўлешым кондыш вара?
- Уке. Тудо шинче да шонкалыше семын пылыш шенгелжым удыркалаш тўнале.

***

Барбос мландым пургедше пийым тўткын эскера. Весыже ойла:

- Чылажат озамлан йолчимжым кондымо гыч тўнале.

Айдемын, крокодилын, пирын да пийын пўйыштым шотлымеке, чылаже 182 лектын.

Айдемын - 34. Тиде крокодилын деч 32-лан шагалрак.

Пирын айдемын да крокодилын деч 56 пўйлан шагалрак. Пийын мыняр пўйжѳ уло?

1-ше №-ан Шернур школ гыч возат.

Пырысемын лўмжѳ - Мурка.
Школ гыч толмым пеш вуча.
Йышт уремышке лектеш,
Капка воктен вашиеш.
Мыйын ўмбақ торшталта,
«Йѳратем» ман «каласа»,
«Ўт» ден мыйым чыгылта,
А вара ласкан мала!

Жанна ЧАЙКИНА.

Эрла - Муськан шочмо кече,
Налам тортым мый тудлан.
Вара шыман ѳндалам,
«Кужун иле», - малдалам.
Дарья МАМАЕВА.

Пырыс, пырыс пеш чоя,
Тудын мўшкыржѳ коршта.
Эмлызе толеш - ончалеш
Да больницыш нангая.
Анна КАЛАЧЕВА.

Шѳрым йѳратат

Мемнан ныл пырысна уло: Гарик, Феликс, Гуля, Люся. Эн кугужо - Феликс. Пѳрѳен! Чыланыштым кидыштыже куча. Туддеч изирак - Гуля. Эн изиже - Гарик. Пырыс-влаклан лўмым Надя акам пуэн. Гарик сиамский урлык, шинчаже кугу да канде-канде. Ончаламат, кавашке ончалмемла веле чучеш. Тудо Гуля дене пырля модаш йѳрата. Гуля кум тўсан: сур, шеме, саре. «Кум тўсан пырыс суртыш пиалым конда», - маныт калыкыште. Садлан тудым пеш йѳратена. Феликс капше денат кугу да коя. Тудын ончалтышыже моло деч ойыртемалтеш. Ныл йолан йолташна-влак шѳрым йѳратат, кажне кечын мѳнгѳ колям кондат да мыланна ончыктат.

Олеся ВОЙКИНА.

Филворд

П	У	О	П	Т	А	Х
Е	Д	М	С	А	С	К
Л	Б	Ь	Д	К	С	И
Ь	У	Л	О	Г	А	М
Ч	И	Х	У	Т	С	А
А	У	Х	А	И	Ф	Н
Д	А	Л	М	А	Т	И

Диана СЕМѳНОВА.
Марий Турек, Арбор.

Ам-ам-ам!

Мемнан суртнам осал пий арала, нигѳмат огеш пурто. Южгунамже озажымат вурсалта - ам-ам-ам! Тудын лўмжѳ - Барбос. Пийна кўреналге тўсан, пылышыже шога. Кок йолжо дене шога-леш гын, мыйым изиш гына поктен огеш шу. Мый шонем: умбакыжат мыйым осал еҗ-влак деч аралаш тўналеш да ўшанле йолташем лиеш.

Карина АЛЕКСЕЕВА.
Морко, Шенше.

КОНКУРС!

«Икымше транспортем» конкурсым иктешлена. Иүклымö почеш сенышыш Кужэнгер район Кугу Регеж ял гыч Мария Мамаева лектын. А тун пөлекым Пошкырт кундем, Дортыйльö район, Маядык ял гыч Мирабелла ден Амелия Иликбаевамытлан кучыктена.

Синк-вейн

1 сентябрь
Вучымо, күлешан.
Туныкта, куандара, шоныкта.
У тунемме ий туналме кече.
Пайрем.

Оля СТЕПАНОВА.
Морко, Шап Унчо.

Кумылым савырат

Мыланем «Марий калыкын историйже да тувыраже» урокым туныктышо Марина Эвриковна Михайлова келша. Тудо урокышто пеш онайын да ласкан умылтара. Марий калыкын эртыме корныжым, ожнысо йулажым да тувыражым пален налына. Марина Эвриковна кокымшо авана гай, адакшым класс вуйлатышына. Рисований урокым туныктышо Анжела Валерьевна Осипова – кумылым савырен моштышо туныктышо. Тудын урокышкыжо куанен коштам.

Валерия ПЕТРОВСКАЯ.
Морко, Купсола.

31 август –
Ветеринар пашаенгын кечыже

Сүретым чиялте.

Саламлена!

Историй науко кандидат, кугыжаныш пашаенг, шуко студентлан журналист корным почын пуышо **Олег Николаевич ТИХОНОВЫМ** 60 ияш юбилейже дене. Тазалыкым, кужу ўмырым, еш пиалым тыланена. Поро кумылда умбакыжат эреак порылыкым шарыже. Шочмо Морко кундемда, Нуръял Корамас ялда вийдам ешарен шогышт.

«Ямде лий» газетын пашаенже-влак.

Курчак гай

Курчак гае шўжарем Нигö деч коч йöратем. Койышланен пеш мошта, Мураш, кушташ йöрата. Мотор шара шинчаж дене Ончал колта шўдыр гане. Мотор маке тўрвыж дене Воштыл колта кече гане. Мые тудым йöратем, Кугу лиймыжым вучем. Кидым коктын кучена, Тунемаш ме каена.

Инна МАМАЕВА.
У Торъял, Кузнеч.

Историй урок кая. Туныктышо йодеш:
– Миклай, граф-влак мом ыштеныт?

– Иленгт, – вачыжым туртыктен вашешта тунемше.

Миклай урокышко вараш кодын. Омсам почын, класшыке пура.

– Валерия Петровна, кычкырымыланда кугу тау. Уке гын, урок кушто кайымым омат пале ыле.

Я.Эшпай лүмеш Марий кугыжаныш филармониялан – 80 ий

1938 ий 31 августышто Йошкар-Олаште филармонийым почмо. 1939 ий 23 июльышто филармоний пелен симфонический да духовой оркестр-влакым, мурышо да куштышо ансамбльым чумырмо. Ансамбльым А.И.Искандаров вуйлатен. Арам огыл 1994 ийыште Маргосфилармонийын кугыжаныш капеллыжлан Алексей Искандаровичын лүмжым пуымо.

80 ияш лүмгечылан пөлеклалтше «Марий шыже – 2018» фестиваль 29 сентябрьыште тунгалеш да 25 ноябрь марте шуйна. Фестивальыште филармонийын чыла усталык коллективше мастарлыкшым ончыкта.

Лүмгече

Конкурс

«Суртвольык да мый»

Алфавит

«Эль» воктене «Эм»

шога,

А возат «Э» деч посна.

– Палем мутым «Эм»-ланат –
«Маска» мут тудлан келша.

«Эм» воктене «Эн» шога.

А возат «Э» деч посна.

– Мутым ом пале «Эн»-лан.

– «Нужгол» лач келша

тудлан.

С.БЕССОНОВА.

Лиза КИТКАЕВА.
Шернур, Эшполдино.

Ребус

10+ДО

Миша
АЛЕКСАНДРОВ.
Морко, Коркатово.

Орина, школыш ошкылыжыла, кум порьентым вашлийын. Кажныйн вачыш-тыже мешак лийын. Икымшын меша-кыштыже пырыс кийен, кокымшын – ик пырыс да ик пий, кумшын – кок пий. Школьш чылаже мыяяр пырыс кая?

ТУШТО

Пушенге огыл – лышташан, тувыр огыл – ургымо, айдеме огыл – туныкта.

***

Ош пасу, шем туш, кө ўда, тудак пога.

Пырля сүретлена

Ик парт коклаште

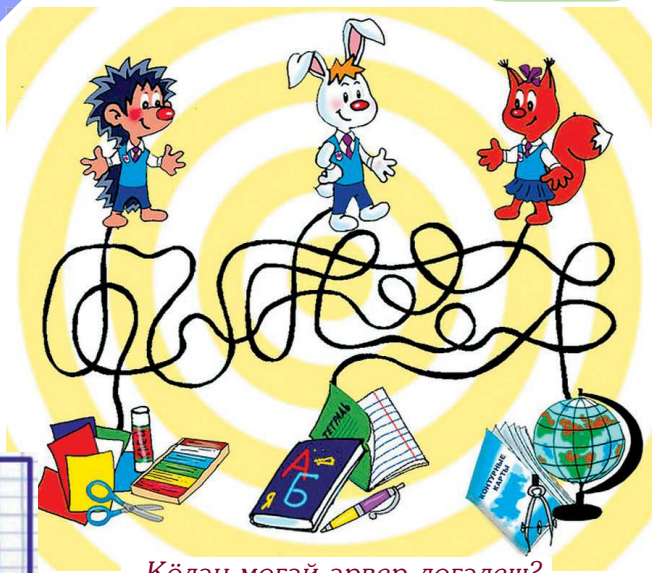
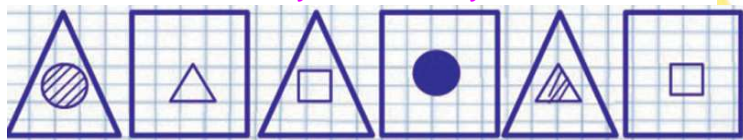
Ме Ангелина Огнева дене ик парт коклаште шинчена. Ангелина сайын тунемеш. Почеламутым туге сылнын лудеш, чонышкак логалеш. Писын куржталеш, ече дене урла чымыкта. А кузе мураже! Мөнгыштыжө аважын ўшанле польшка-лышыже.

Катя РАССАНОВА.

Морко, Коркатово.

Радамым умбакыже шуйыза.

Кöлан могай арвер логалеш?

Индекс: Марий Элыште, Пошкырт ден Татарстан кундемлаште - П4696.
Тираж 1150 экз. Заказ 1595.
Формат – А-4-8.
Директор-түн редактор олмеш Л.Н.ГРИГОРЬЕВА.

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК: Марий Эл Республикысе культур, печать да калык-влакын пашашт шотышто министерстве, «Ямделий» газет» кугужаныш унитарный казна предприятий.

Газетым Массовый коммуникаций сферыште да культур наследиим аралымаште законодательством шуктен шогымым эскерше Федеральнй службыв Приволжский федеральный округысyo управленийшытыже регистрироватлыме. Номер – ПИ №ФС 18-1999, 2005 ий 10 февральшыты пуымо.

Печатьш пуымо жап – 14-00, фактически – 13-00.

Авторын да редакцийн шонымашышт түрлö лийын кертыт. Серыш-влак мөнгеш огыт колталт. Ак – кутырен келшыме почеш.

E-mail: yamde_lii@mari-el.ru, yamde_lii@mail.ru
Сайтын адресше: yamde-lii.pro,
Тел. 8(8362) 45-22-82 (факс).

Газетым редакцийшыты погымод да верстатлыме, «СТРИНГ» ИПФ ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типографийын адресше: 424006, Йошкар-Ола, Строитель урем, 95.

Газетым Печать да массовый коммуникаций шотышто Федерал агентствын окса польшыж дене лукмо.

Редакцийн да издательнын адресше: 424006, Йошкар-Ола, СССР Вооруженный Вийын 70-ше идалькыше урем, 20 (юридический) Энерүмбал Амстердам, 1 (фактический).